НАШЕ ДЕЛО
ՄԵՐ ԳՈՐԾԸ

ГАЗЕТА БЛАГОТВОРИТЕЛЬНОГО ФОНДА «НАШЕ ДЕЛО»

թիվ 7, 6 ապրիլի //№ 7, 6 апреля 2023 г.//издается с июля 2021 года

ПРАЗДНИК ВОСКРЕСЕНИЯ ГОСПОДА НАШЕГО

ИИСУСА ХРИСТА

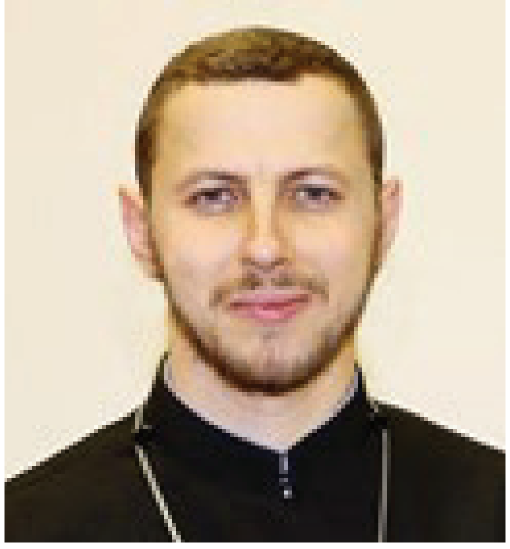

Иерей Гевонд Тёмкин

(в миру Хачатур Владимирович Тёмкин)

В 2023 г. Святая Армянская Апостольская Церковь празднует Пасху, Воскресение Иисуса Христа, 9 апреля.

Что же это за праздник?
Почему церковь установила продолжительный пост перед ним?
Кажется, что это банальные вопросы, ответы на которые знает почти любой человек, но в действительности это не так.

Воскресение Христово – это самое важное событие в истории всего человечества, всего сотворенного мира. Вся вселенная ожидала этого события, но мы еще не осознали всю важность Воскресения. Чтобы правильно понимать значение Воскресения, надо вернуться к началу творения и вспомнить, что же произошло в то время.

Человек, созданный по образу и подобию Бога, наделенный свободной волей, имеющий непосредственное общение с Богом, нарушил единственную заповедь и впал в грех. К чему же это привело? Человек, а точнее – прародители, Адам и Ева, лишились благодати и подверглись воздействию греха – тлению. Через это вся природа человека, да и всего тварного мира, стала тленной, т.е. подверженной разложению и смерти, т.к. это является прямым следствием греха. Так человек уже не был образом и подобием Бога, а стал кривым и испорченным отражением этого образа. Все последующие поколения людей стали рабами греха и смерти. Человек через смерть стал прахом земным, из которого он был создан. И это состояние никак не могло быть преодолено, т.к мысль человека с самых малых лет была склонна ко греху (ср. Быт. 8:21). И что же, Бог оставил человека в одиночестве, наедине с грехом и смертью? Нет, он продолжал заботиться о нас, всячески направляя и поддерживая, но всего, что делал человек, было недостаточно для спасения, т.к. он продолжал склоняться к греху, и чем дальше, тем больше человек стал отдаляться от Бога, а значит и от жизни к смерти и тлению.

И вот в этом состоянии, без надежды и возможности, приходит Христос. Бог воплощается ради нас, становится человеком, чтобы исполнить то, на что мы оказались не способны: прожить на земле без греха. И более того, он пришел стать жертвой, непорочным агнцем, принять смерть вместо нас, ради нас и нашего спасения. Необъятный, немыслимый, безначальный Бог стал человеком, как мы, только ради того, чтобы умереть за нас на кресте. Зачем было ему умирать? Чтобы мы могли жить! И вот он умер на кресте и понес наказание за грехи всего человечества. Почему, ради чего, как это произошло? Ради нас! Так сильно Бог любит нас, так важны для него мы, что готов он умереть на кресте, лишь бы мы могли жить. Так Бог-Слово, Сын Божий, принял смерть, для чего и был рожден. Как возможно представить, что Творец мира и безначальный Бог умирает на кресте, как жалкий разбойник, покинутый всеми?! Кто может придумать такое? Разве человеческий ум может придти к этому сам или выдумать такое? Разве мы и сейчас не думаем, что это абсурд? Но это правда, правда самая настоящая!

Продолжение на 2 стр.

Но неужели весь замысел Творца был только в том, чтобы воплощенный Бог, Иисус Христос, стал слугой смерти? Нет! Не могла смерть поглотить жизнь, источник жизни. И Христос не пришел на землю ради смерти, но ради жизни многих и многих. Принял смерть на кресте и был погребен, но не остался в могиле, а восстал из нее. Что за чудо?! Что за немыслимое и непонятное явление?! Мертвый выходит из могилы, чтобы никогда не умирать, чтобы жить вечно: «Христос воскрес из мертвых, смертью смерть попрал, и воскресением своим нам жизнь даровал». Как умер он не ради себя, а ради нас, так и воскрес ради нашего грядущего воскресения. Его Воскресение — наше воскресение, его жизнь — наша жизнь.

Именно это событие, произошедшее две тысячи лнт назад, мы и празднуем сегодня. Празднуем победу Христа над смертью. Теперь и сама смерть не страшна нам, ибо Христос упразднил ее своим Воскресением. Его Воскресение дало возможность и нам воскреснуть и жить вечно, вместе с Христом, как сам Иисус Христос. Теперь мы можем воскликнуть вместе со святым Апостолом Павлом: «Смерть! где твое жало? ад! где твоя победа?» (1 Кор. 15:55). Это меняет всю историю человеческого рода. Раньше жизнь человека, да и вся история, была лишь движением от жизни к смерти. Но теперь все изменилось, и история стала движением от смерти к жизни, от смерти к бессмертию. Что может быть важнее для рода человеческого, чем уничтожение смерти?!

Это событие мы вспоминаем каждую неделю, и даже день недели называем воскресеньем. Но один раз в году мы вспоминаем его особо. Это и есть праздник Воскресения Христова, праздник жизни, вечной жизни, праздник любви Бога по отношению к человеку, праздник нашего спасения. Это одно Великое воскресенье всего года, к которому мы готовимся особо, в посте и молитве не один день, а 48 дней. Мы готовимся принять и отпраздновать Воскресение Христа, как день нового творения, нового человека, новой жизни, дарованной нам самим Богом.

Да славится Воскресение Иисуса Христа, Господа и Спасителя нашего! И пусть наши мысли будут проникнуты надеждой и упованием на грядущее воскресение!

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

БЛАГОСЛОВЕННО ВОСКРЕСЕНИЕ ХРИСТОВО!

Священник Гевонд Темкин

И.о. ректора Духовной семинарии имени святого Григория Просветителя

Дорогие читатели!

Наша газета продолжает цикл публикаций по истории Армянской церкви на основании переводов трудов Магакии Орманяна (род. 23 февраля 1841, Константинополь – ум. 19 ноября 1918, Константинополь) – армянского религиозного и общественно-политического деятеля, арменоведа и философа, крупного исследователя истории армянской церкви, Константинопольского патриарха Армянской апостольской церкви (1896–1908).

(продолжение)

ԳԻՏՆԱԿԱՆ Հ. ՄԱՂԱՔԻԱ Ծ. Վ. ՕՐՄԱՆԵԱՆ։

ИСТОРИЯ АРМЯНСКОЙ ЦЕРКВИ

СПОРЫ ВОКРУГ ХАЛКЕДОНА

История Армянской Церкви в данный период представляет ряд религиозных вопросов, которые, хотя и тянулись на протяжении столетий и имели различные направления, тем не менее, не изменили основного положения церкви. Мы не намерены входить в подробности этих проблем, что противоречит нашему принципу сжатого изложения и может наскучить читателю. Ограничимся заключением, что первопричиной этих проблем и волнений было политическое влияние государств, господствовавших над Арменией или с ней соприкасавшихся. Армения с утратою своей независимости испытала на себе поочередно господство персидское, греческое и арабское, которые в своей политике исходили из религиозного аспекта страны. Армяне не могли оставаться незатронутыми влиянием этих дипломатических перипетий и действовать совершенно независимо. Не желая отступиться от своих догматических начал, установленных собором 506 года, с другой стороны, они старались обеспечить себе симпатии и преимущества, которые они могли извлечь из политического влияния преобладавших государств. По этой самой причине они поставили себе задачей не затрагивать ничье самолюбие и даже были готовы снизойти до уступок в известных пределах, не впадая в противоречие со своими основными положениями.

Армения бывала часто разделена между разными государствами, но участь ее зависела от того из них, которое владело наибольшей частью страны. Персидское господство в лице наместников-марзпанов, назначаемых царями царей, продлилось в Армении целых два века (428-633 г.). Затем последовало Греческое владычество, которое осуществляли куропалаты, ставленники византийских императоров, но их господство было непродолжительно, около 60 лет (633-693 гг.). За ними было господство сарацинов, которые установили свою власть в Армении после греков, и наместники-востиканы от имени халифов управляли Арменией в продолжение более чем полутора века (693-862 гг.). Но эти времена не были для Армении спокойными и мирными. Армения всегда являлась ареной состязаний и вооруженных столкновений различных государств, и страна подвергалась всем превратностям войн, проходивших на ее территории. Армяне, находясь между враждующих держав, проводили непоследовательную и нерешительную политику, не будучи в состоянии подвергать опасности свои политические интересы, но и не желая менять основы веры. Влияние Греческой империи оставалось преобладающим с христианской точки зрения, даже тогда, когда армяне не были под гражданской властью греков. Греки постоянно оказывали давление на армян, чтобы они приняли халкедонское исповедание веры, и чтобы склонить армян к уступкам, обещали улучшить ее политическое положение. Персы же и арабы соблазняли их большими обещаниями, при условии, чтобы они отделились от греков. Армяне не могли и не желали уступать искушениям греков через признание халкедонского исповедания; равным образом они не имели в виду вооружать их против себя; тем более отказывались они отдаться в руки нехристианских держав. Это затруднительное положение и это нерешительное настроение умов особенно характерны для истории Армянской Церкви от VI до IX века – эпохи, которую мы попытаемся передать сжато, упомянув лишь наиболее выдающиеся события.

Соотношения с персидскими христианами, впервые, как мы видели, завязавшиеся при Бабкене, характеризуются непрестанными ходатайствами этих христиан перед армянским католикосатом. Последний приложил все усилия, дабы защитить их от насилия несториан, сумевших расположить к себе персидский двор благодаря своему антагонизму с греками. Между прочим, католикос Кристапор Тираричци не только защитил противников Нестора перед царем царей, но также рукоположил для них епископов и ревностно заботился об устроении их церкви.

Известна история Второго Константинопольского собора, который греки и латиняне считают пятым вселенским собором. Возбуждение, вызванное Халкедонским собором, еще не улеглось к тому времени, когда Юстиниан вступил на императорский престол (527 г.). Видя, что его усилия для восстановления согласия между обоими сторонами оставались бесплодными, он задумал добиться осуждения Трех Глав, т.е. сочинений Феодора Мопсуэстского, Феодорита Кирского и Ивы Эдесского, которые были согласны с воззрениями Нестора, противоположны эфесским постановлениям и звучали сообразно с халкедонским исповеданием. Этим Юстиниан думал привлечь последовательных сторонников эфесского православия и одновременно умерить пыл халкедонитов. В 546 г. был издан декрет о созыве нового собора, но римские папы начали противиться этому, из опасения, чтобы косвенное осуждение Томоса Льва не ослабило их престижа. Папа Агапит, призванный в Константинополь, умер там, не придя ни к какому решению. Вигилий, избранный по воле императора, при условии, что он объявит осуждение Трех Глав, не был признан римлянами, которые объявили папой Сильверия; но со смертью этого последнего сопротивление прекратилось, и Вигиллий был признан. Собор наконец состоялся (553 г.) и Три Главы были осуждены, а Вигилий был вынужден признать это. Так наконец был исчерпан халкедонский вопрос в греко-римском мире, но разрешен был он косвенным образом, с явным акцентом на исповедании единства или соединения во Христе, что было повторением решений Эфесского Собора.

Армяне, остававшиеся верными Эфесскому Собору, в противовес уклончивым выражениям халкедонитов, не ощущали ни малейшей потребности в новых определениях для возвращения к эфесскому православию. По этой причине они не нуждались признавать какое-либо значение за решениями нового собора, хотя последние не только согласовались с основами их вероучения, но даже покоились на авторитете св. Саака, послание которого к Проклу было торжественно зачтено на соборе непосредственно за чтением 12 глав св. Кирилла Александрийского. Католикос Нерсес II Багревандеци на Двинском соборе, созванном в следующем году (554 г.), ограничился провозглашением в очередной раз эфесского учения в противоположность халкедонским притязаниям.

Внушения греков, бессильные по отношению к армянам, были встречены сочувственно у грузин. Католикос Иверии Кирион, хотя и был воспитан и посвящен в Армянском католикосате, задумал отделиться от этого престола и присоединиться к Константинопольскому Патриаршеству для снискания благосклонности императора. Это подчинение было обусловлено признанием халкедонских постановлений, на что согласился Кирион. Усилия Вртанеса, местоблюстителя Армянского престола по смерти патриарха Мовсеса II Егивардеци (574-604 гг.) и нового патриарха Абраама Агбатанеци (607-615 гг.) не смогли отвратить Кириона от его решений, и Грузинская Церковь, во главе с Кирионом, приняла халкедонское учение и присоединилась к Греческой Церкви. Новый Двинский собор (609 г.) скрепил этот разрыв Грузинской Церкви с Армянской Православной Церковью. Однако впоследствии это событие должно было иметь неблагоприятные последствия для Грузинской Церкви. Дело в том, что с водворением русского господства на Кавказе в начале XIX в. национальная обособленность утратила смысл ввиду тождества основ, тождества, повлекшего за собой слияние Грузинской Церкви с Русской. В нынешней Грузии все обрусело: иерархия и духовенство, литургия и язык; сам экзарх и епископы Грузии избираются из среды русского духовенства.

Мы не можем обойти молчанием последнее усилие, сделанное греками с целью привлечения армян на свою сторону. После того, как часть Армении подпала под господство Византии, Константинополь поспешил назначить туда преданного ему католикоса (590 г.) при жизни Мовсеса II. Это был Ованнес Багаранци. Но эта новая попытка также оказалась бесплодной, ибо антипатриарший престол исчез вместе с самим Ованнесом, который был схвачен персами (611 г.) и умер в плену. Греки не сочли нужным назначить ему преемника. Они не встретили в этом отношении никакого поощрения даже со стороны армян, живущих в условиях греческого господства, отказавшихся признавать антикатоликоса, равно как и халкедонское исповедание, представителем которого он должен был быть.

Архиепископ
Магакия Орманян

К 200-ЛЕТИЮ М.Т. ЛОРИС-МЕЛИКОВА
ОПЕРАЦИЯ «АНТИТЕРРОР»

В октябре 2024 года Россия отметит 200 летие Михаила Тариэловича Лорис-Меликова (1824-1888), государственному, военному деятелю России, генералу от кавалерии, генералу адъютанту, члену Государственного Совета, Почетному члену Императорской Академии наук, министру внутренних дел в последние месяцы правления императора Александра II.

Отрадно, что имя Михаила Тариэловича Лориса-Меликова не унесла река времени. Напротив, его заслуги и реформы с каждым годом привлекают все больший интерес историков, документалистов, киножурналистов.

В эти годы российская историческая наука вновь обращается к реформаторам, и здесь Лорис-Меликов рассматривается как одна из личностей, роль которой требует переоценки, как и П.А. Столыпина, С.Ю. Витте, Б.Н. Чичерина.

Одна из главных его черт – неудержимая решимость. В случаях несогласий и проволочек он действовал как диктатор, не забывая о всероссийской халатности.

Конечно, борьба Михаила Тариэловича с терроризмом и не могла называться «Антитеррор». Но почему бы не предположить, что именно так, будь он нашим современником, назвал свою работу по зачистке террористической агентуры?

В 1880-е годы европейская часть России делится на шесть генерал-губернаторств. Учреждаются новые должности — генерал-губернатор с почти безграничными полномочиями для противодействия революционно настроенным террористам. Всюду искали крамолу.

Григорий Гольденберг

Лорис-Меликов был назначен 7 апреля 1879 года временным генерал-губернатором Харьковской губернии, где 27 февраля убит губернатор князь Дмитрий Николаевич Кропоткин в возрасте 43 лет террористом-народовольцем Григорием Гольденбергом. А с 17 апреля того же года он еще и командующий войсками Харьковского военного округа.

Конечно, угроза физического устранения была и перед ним. И если бы члены «Народной воли» выполнили свою миссию, то Ипполиту Млодецкому не пришлось бы в него стрелять год спустя. Характерно, что и Григорий Гольденберг, и Ипполит Млодецкий были из еврейской среды.

Лорис-Меликов понимал, что наводить порядок нужно любыми мерами, но только не репрессиями. При нем Харьковская губерния начинает очищаться от всех государственных преступников, а за теми освобождена от явно вредных личностей. Наконец, он поддержал высокое значение судебной власти и прокурорского надзора и в оплату за это нашел в обоих институтах ревностных и добросовестных помощников. «Волчья пасть и лисий хвост» — говорили о нем.

Но в течение всего его управления за 9 месяцев в Харькове не было ни одного случая обыкновенного нарушения общественного порядка. Гул оваций всюду его встречал во время объезда края.

«Не пристало человеку в погонах такую откровенную похвальбу слушать, но бесконечно ценю благодарность Государя — при проезде из Ливадии произнес слова, что деятельность моя «вполне соответствует его видам и намерениям», — вспоминал потом Лорис-Меликов.

Всеволод Гаршин

В ГАРФ хранится доношение (копия) о подготовке покушения на жизнь Лорис-Меликова народовольцами 10.11. 1879. К нему даже прикреплен угрожающий рисунок, где нарисована могила. А покушение на Михаила Тариэловича готовилось спустя месяц после того, как в Харькове в 1879 году Григорий Гольденберг и Андрей Желябов сделали доклад о необходимости террора. Гольденберг тогда был в среде радикалов очень популярен, ведь всего полгода назад он убил губернатора князя Кропоткина, и это было не единственным «подвигом» в его молодой жизни.

Но уже через четыре месяца террорист под партийными прозвищами Гришка или Биконсфильд (в честь графа Биконсфильда, британского премьер-министра Б. Дизраэли еврейского происхождения, злейшего врага русских и армян) он под давлением прокурора Добржинского стал давать откровенные показания. Он подкупил народовольца идеей давить правительству истинные цели партии, и оно, убедившись в ее благородных целях, перестанет ее преследовать.

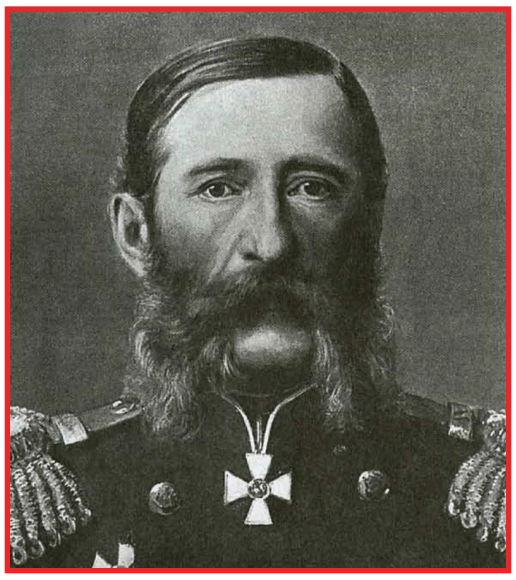

Лорис-Меликов

12 февраля сразу же после взрыва в Зимнем дворце, произведенного 5 февраля Степаном Халтуриным, Александр II создает Верховную распорядительную комиссию во главе с М. Лорис-Меликовым. Этот был государственный орган с чрезвычайными полномочиями. Он объединял действия всех властей по охране государственного порядка и общественного спокойствия.

А уже 9 апреля 1880 года Гольденберга в кандалах вывозят из Одессы в Петербург и заключают в Трубецкой бастион Петропавловской крепости.

Здесь с ним видится Лорис-Меликов, и после этой исторической встречи «молодой, порывистый, неустойчивый» (Ф.М. Фроленко) Григорий дает подробнейшие показания, которые позже привели его к раскаянию и самоубийству.

Среди них характерное — *«Я твердо уверен потому, что во главе Верховной Распорядительной Комиссии стоит один из самых гуманных государственных деятелей — Граф Лорис-Меликов, и это именно обстоятельство в значительной степени содействовало тому, что я решился раскрыть все*

мне известное, но чего бы я никаким образом не сделал при прежнем положении вещей. Я верил и верю, что Граф Лорис-Меликов теперь более чем когда-либо сумеет успокоить умы, не дать разгореться страстям, глубоко исследовать причины, вызвавшие это движение и по возможности гуманно отнесется к виновникам печальных событий, в которых, однако, они шли за влечением своих глубоких убеждений, а не под влиянием каких-либо личных выгод».

В марте 1880 года Гольденберг пишет почти фундаментальное показание (80 страниц рукописи), в апреле — приложение на 74 листах с характеристиками всей революционной элиты России. Их много – 143 деятеля партии «Народная воля». Сообщены не только биографические сведения, политические взгляды, но и внешние приметы.

На основании показаний Гольденберга, были арестованы и привлечены к суду народовольцы, проходившие на процессе шестнадцати. 2 из них были казнены, 4 — отправлены в вечную ссылку.

В июне из разговора с арестованным членом Исполнительного комитета Аароном Зунделевичем он понял, что стал предателем, впал в отчаяние.

На очередном допросе он пригрозил Добржинскому: *«Помните, если хоть один волос упадет с головы моих товарищей, я себе этого не прощу». На что тот цинично ответил: «Уж не знаю, как насчёт волос, ну, а что голов много слетит, это верно».*

15 июля 1880 года Гольденберг повесился в тюремной камере на полотенце. 16 июля полицейские похоронили его на иноверческом (еврейском) участке Преображенского кладбища Санкт-Петербурга.

Перед смертью он написал «Исповедь», в которой он открывал «знакомым и незнакомым честным людям всего мира» свою душу:

«Я думал так: сдам на капитуляцию всё и всех, и тогда правительство не станет прибегать к смертным казням, а если последних не будет, то вся задача, по-моему, решена. Не будет смертных казней, не будет всех ужасов, два-три года спокойствия, — конституция, свобода слова, амнистия; все будут

возвращены, и тогда мы будем мирно и тихо, энергично и разумно развиваться, учиться и учить других, и все были бы счастливы».

***

В те годы свою важнейшую задачу Лорис-Меликов видел в усилении репрессий по отношению к революционерам, для чего он считал необходимым объединить жандармо-полицейские и судебные органы; ускорить производство дел по политическим преступлениям; пересмотреть существующую организацию административной ссылки и политического надзора. Одной из мер по усилению политического сыска стала организация постоянной заграничной агентуры.

20 февраля 1880 года — еще один важный день в жизни Лорис-Меликова, когда он снова понял, что судьба его хранит. Письмоводитель, мещанин, крещеный еврей Ипполит Млодецкий одержим идеей убить кого-то из высокопоставленных особ.

Ночь перед покушением на царя Ипполит Млодецкий провел в полицейском участке, а пистолет похитил у провинциального пристава. Неужели сама полиция вооружила террориста? Кому же необходимо было создать нервозную обстановку в стране и приучить общественность к мысли, что карающий меч революционеров может достать любого, в том числе и руководителей российской полиции независимо от их должности? Неужели покушение на него организовала группа высокопоставленных чиновников России, крайне обеспокоенных, что в результате проведения либеральных реформ и изменения структуры управления государством, которые планировал Александр II, они потеряют свои должности? Вопросы, вопросы...

Млодецкий хотел бы стрелять в царя, но встретиться с ним он не может (в 1879 году он уже был задержан при попытке проникнуть в Зимний дворец), и хочет сорвать злость на втором лице государства. Он приходит к подъезду дома Михаила Тариэловича и стреляет в него, но пуля застревает в шубе.

Млодецкому грозит казнь, и эта весть быстро облетает всю Северную столицу. В эту же ночь к Лорису приходит писатель Всеволод Гаршин. Он уже давно в тяжелом душевном состоянии, с детства он был всегда крайне возбужденным и впечатлительным. Видимо, в роду было какое-то тяжелое наследственное психическое заболевание, ведь старшие братья Гаршина — Виктор Михайлович и Георгий Михайлович тоже покончили жизнь самоубийством. Здоровье его подорвала русско-турецкая война, где он получил ранение в ногу.

Когда он приходит домой к Лорис-Меликову, он представляет, что вот он, известный писатель, автор рассказов «Красный цветок» и «Художники», придет к легендарному герою Крымской и русско-турецкой войны, попросит его «довольно кровопролития!», и Михаил Тариэлович помилует Ипполита.

Но его ждет совершенно другая, увы, унизительная сцена — его раздевают донага, обыскивают, он одевается и входит в кабинет.

Во время разговора Гаршин понимает, что он смешон, унижен. Наум Беляев в книге «Гаршин» пишет о том, что Лорис применяет все свои актерские способности, чтобы успокоить нежданного гостя. Далее Беляев рассказывает:

«О встрече этих двух людей сохранились отрывочные и вряд ли точные сведения. По воспоминаниям друзей, картина рисуется примерно таким образом. Сначала Гаршин пытался горячо доказывать диктатору, что было бы гуманно и даже полезно для самого правительства помиловать Млодецкого, тем более, что покушение не удалось. Лорис-Меликов с достоинством знатного вельможи, снисходящего к болезненно возбужденному писателю, пришедшему за милосердием, стал уверять Гаршина, будто прощение Млодецкого зависит не от него, а от государя, что казнь Млодецкого защищает высшие принципы государства, ибо терроризм нужно пресекать сильной рукой.

Дальнейшие воспоминания по поводу этого свидания разнообразны и противоречивы, однако все сообщения сходятся на том, что Гаршин напряг все свои силы, изыскивая всяческие доводы, пытаясь умолить диктатора пощадить жизнь осужденного. Лорис-Меликов использовал все свои актерские способности, чтобы успокоить взволнованного посетителя, и, в конце концов, пообещал ему, если не окончательно помиловать Млодецкого, то, по крайней мере, отложить казнь и пересмотреть дело.

Гаршин вернулся домой рано утром в сильнейшем волнении. Обещания Лорис-Меликова он принял с восторгом. Он не сомневался в искренности всемогущего диктатора. Сердце его переполнялось радостью при мысли, что Млодецкий будет спасен и казнь не состоится.

В приподнятом настроении, торопясь и сбиваясь, рассказал он своему другу и соседу по комнате Малышеву о приключениях минувшей ночи, осыпал похвалами Лорис-Меликова и с горячностью доказывал Малышеву, что прощение Млодецкого начинает новую эру в стране — эру всеобщего примирения и всепрощения.

Восторженный и сияющий вышел Гаршин на улицу и направился на Семеновский плац, где должна была состояться казнь Млодецкого, теперь отмененная благодаря его заступничеству.

Приближаясь к площади, он вдруг увидел толпу. Сердце его сжалось ужасным предчувствием. Он приблизился — и сомненья исчезли. На площади казнили Млодецкого…

Расширенными от ужаса глазами глядел Гаршин, как увозили с площади мертвое тело. Потрясение было слишком велико».

Сам Всеволод Михайлович в возрасте 33 лет совершил самоубийство, бросившись в лестничный пролет.

Несмотря на совершённое 20 февраля 1880 года Млодецким покушение на него, Лорис-Меликов продолжал держаться высказанных им начал в борьбе с революционным движением.

Почти в одночасье с Млодецким повешен и Иосиф Розовский за хранение и распространение прокламаций в Киеве, другой революционер-народоволец в возрасте 21 года. Можно ли было спасти жизнь этого юноши, арестованного и обвиненного в хранении нелегальной литературы? И здесь много вопросов. Лорис-Меликов опять становится причастным к будущему произведению Льва Толстого (который по воспоминаниям Воронцова и Лорис-Меликова напишет повесть «Хаджи-Мурат» в 1890-1900 годы). Лев Николаевич описал смерть Розовского в романе «Воскресение» в образе поляка Лозинского. Вот конец его юной жизни, описанный великим писателем:

«Розовский, очевидно, не в силах был понять того, что его ожидало, и, как будто торопясь, пошел, почти побежал вперед всех по коридору. Но потом он уперся — я слышал его пронзительный голос и плач. Началась возня, топот ног. Он пронзительно визжал и плакал. Потом дальше и дальше, — зазвенела дверь коридора, и все затихло... Да. Так и повесили. Веревками задушили обоих».

Процесс Иосифа Розовского и юного И. Родионова стал первым судебным процессом «Народной воли». Оба подсудимых были приговорены 27 февраля 1880 года к смертной казни через повешение. Позднее Родионову заменили казнь шестилетними каторжными работами. А Иосиф Розовский был повешен 5 марта 1880 года. Как пишет потомок рода Розовского, прочитавший книгу «Семья Розовских» (автор к.и.н. Александр Гак, бывший сотрудник музея Революции, издательство «Компас» в Израиле, на русском языке), приговор этот произвел потрясающее впечатление: общественное мнение было поражено тем, что казнен был несовершеннолетний, притом же за передачу двух прокламаций. Помимо казни сына, решено было принять строжайшие меры против родителей Розовского в административном порядке.

***

Что же это было для самого Лориса-Меликова? Производственная ошибка или торопливость? Или эмоциональное выгорание? Или усталость? Или невольное сопоставление своего жизненного пути, героизма его и товарищей, живших ради России? Мог ли он считать героями этих бесов или в случае Розовского – заблудшими душами? Или уже было осознание, что Россия обречена и это были тщетные попытки удержать ее устои от трагедии, а они еще будут описаны Федором Михайловичем Достоевским, который высоко ценил Лорис-Меликова.

Думается, здесь роль сыграли многие факторы. Но главное для него — отход от чрезвычайных мер. При том, что он обладал колоссальными властными ресурсами. 6 августа он уже попросил царя ликвидировать эту Комиссию, чтобы стать министром внутренних дел. Сказалось и то, что в недрах силового блока назревал серьезный конфликт между собой жандармерией и прокуратурой.

«Я имел полномочия объявить по личному усмотрению высочайшие повеления. Ни один временщик — ни Меньшиков, ни Бирон, ни Аракчеев — никогда не имели такой всеобъемлющей власти» — говорил о своей должности сам Лорис-Меликов. И еще одна знаковая цитата: «Моя диктатура не имела ничего общего с административным произволом».

Валерия Олюнина,
сотрудник Института политических и социальных исследований Черноморско-Каспийского региона им. В.Б. Арцруни**Гагик Гайкович Погосян-Хахбакян**

РУБРИКА «БЛАГОТВОРИТЕЛЬНОСТЬ»

РОЖДЕСТВЕНСКИЙ БЛАГОТВОРИТЕЛЬНЫЙ ВЕЧЕР

КОНЦЕРТ + АУКЦИОН КАРТИН

6 января 2023 г. Фонд "Наше Дело" провел Рождественский вечер, состоявший из двух отделений: благотворительного концерта классической армянской, русской и европейской музыки и выставки-аукциона картин детей из Арцаха/Армении

Вначале перед собравшимися выступил настоятель Армянской Апостольской Церкви Св.Екатерины отец Ефрем, который тепло поприветствовал всех, кто принял приглашение и посетил это важное гуманное, благотворительное мероприятие.

Перед зрителями выступила и организатор концерта — Член Попечительского Совета Фонда "Наше Дело", художественный руководитель Международного Музыкального Фестиваля «Дворцы Санкт-Петербурга», Заслуженная артистка России Мария Сафарьянц.

О концерте

В программе концерта прозвучали композиции В. А. Моцарта, Г. Ф. Генделя, Дж. Верди, П. И. Чайковского, А. А. Спендиарова, А. И. Хачатуряна, Комитаса и других.

Высочайшее исполнительское мастерство, виртуозность артистов были по достоинству оценены зрителями и организаторами вечера.

По окончании концерта слова благодарности артистам были сказаны Председателем Попечительского Совета БФ "Наше Дело" Даниеляном Арамом Адверовичем, а от имени Фонда всем были вручены Благодарственные письма и новогодние/рождественские подарки.

Выставка-аукцион

В рамках вечера был проведен благотворительный аукцион картин. В 2022 году Фонд помог талантливым юным художникам участвовать в международном пленэре детского рисунка в г. Владимир, откуда они вернулись с призами и массой позитивных эмоций.

В благодарность за помощь юные художники подарили фонду "Наше Дело" свои картины, которые были переданы в руки благотворителей на аукционе в рамках Рождественского концерта.

Перед началом благотворительного аукциона Арам Адверович проинформировал зрителей/участников об его идее и сути. В частности он сказал:

"Дорогие друзья, соотечественники! Сегодня с благословения Армянской Апостольской Церкви Благотворительный Фонд «Наше Дело» проводит аукцион рисунков и картин юных талантливых художников из Арцаха/Армении. Все они ученики Культурного центра искусств «Дизак Арт», который был основан в марте 2021 года в Ереване на базе Отдела культуры и по делам молодежи Гадрутской районной администрации Республики Арцах. После 44-х дневной войны вся территория, всё историческое и культурное наследие Гадрутского района оказались в зоне временной оккупации. Но деятельность центра «Дизак Арт» продолжается вне оккупированного Гадрута, в Ереване. Проводится культурно — просветительская деятельность, всевозможные мастер-классы, выставки, мероприятия, уроки музыки, живописи, лепки и танца. В стенах центра расположилась галерея, где постоянно экспонируются те картины из Гадрута, которые удалось эвакуировать.

В этом году Фонд «Наше Дело» принял участие в отправке наших талантливых ребят для участия в международном пленэре детского рисунка в г. Владимир, откуда они вернулись с призами и массой позитивных эмоций. В знак благодарности дети подарили нашему Фонду свои картины для организации выставки-продажи, все средства от которой пойдут на помощь их сверстникам из приграничных, прифронтовых районов Сюника и Арцаха. За что Фонд «Наше Дело» выражает огромную признательность юным художникам и их преподавателям! А именно сейчас часть этих детей разделены с родителями вследствие преступной блокады Арцаха азеро-турками. Мы уверены, что все прекрасно понимают, что сегодня вы участвуете не в приобретении шедевров живописи, а жертвуете на благотворительные проекты для детей. А дети, которые уже смогли получить нашу помощь, в свою очередь делегировали нашему Фонду право подарить свои рисунки и картины тем, кто больше всех захочет эту благотворительную помощь оказать. Мы также выражаем благодарность Гайку Искандаряну за безвозмездно предоставленные 2 картины, которые также будут участвовать в аукционе".

И непосредственно перед аукционом от имени Фонда «Наше Дело» были вручены Благодарственные письма тем, кто постоянно оказывает значимую помощь в реализации различных гуманных и гуманитарных проектов Фонда.

Участники концерта:

Хор Армянской Апостольской Церкви Санкт-Петербурга

Карэн Акопов
солист Михайловского театра,
Заслуженный артист России

Мария Сафарьянц
художественный руководитель ММФ «Дворцы Петербурга»
Заслуженная артистка Росии

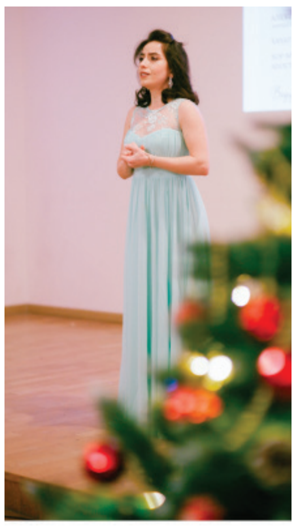

Анна Налбандянц
солистка Михайловского театра,
Лауреат международных конкурсов

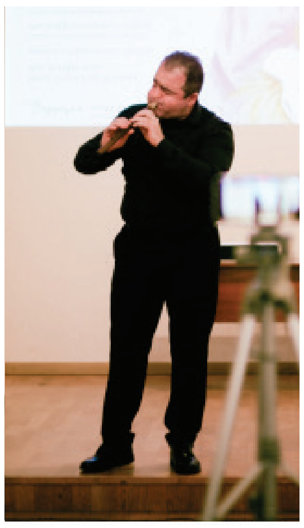

Хачатур Саркисян

Александр Пономаренко
артист Мариинского театра,
Лауреат международных конкурсов

Тата Хачатрян
артистка театра и кино

Наталья Эрте
доцент Санкт-Петербургской Консерватории,
Лауреат международных конкурсов

Геворг Степанян «Сюжет из сказки «Анаит» — Мкртчян Карен Ромикович

Геворг Степанян «Лунные цветы» — Саркисян Гагик Александрович

Вилена Бабаян «Натюрморт с яблоками» — Херимян Саркис

Вилена Бабаян «Человек и змея» — «БФ «Наше Дело»»

Анна Шабурян «Арлекино» — Попов Геннадий Николаевич

Анна Шабурян «Приключение Синбада-морехода» — Мкртчян Донара Сергеевна

Манэ Бабаян «Сказочный лес» — Сугян Хачатур Лаврентович

Манэ Бабаян «Масала двух королей» — Дашян Гарик Альбертович

Манэ Бабаян «Облачно в Алягязе» — Тадевосян Ашот Гарникович

Мариам Аванесян «Иллюстрация к сказке о Синдбаде-мореходе» — Адамян Михаил

Сюзанна Шабурян «Кривая старуха» — Сугян Хачатур Лаврентович

Нанар Аветисян «Зимняя ночь» — Даниелян Арам Адверович

Варе Адамян «Горы» — Тадевосян Ашот Гарникович

Варе Адамян «Комитас» — о. Епрем

Роза Искандарян «Полет» — Сугян Хачатур Лаврентович

Андрей Пьянковский «Лусине» — Бабаян Александр Вигенович

РУБРИКА «В МИРЕ МУЗЫКИ»

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԺԱՆՐԵՐԻ ԴԱՍԱԿԱՐԳՈՒՄԸ

КЛАССИФИКАЦИЯ МУЗЫКАЛЬНЫХ ЖАНРОВ

Ժանր տերմինը ֆրանսերեն՝ genre, լիտվերեն՝ genus նշանակում է տեսակ, սեռ: Երաժշտական ժանրը ձևավորվել է հեռավոր անցյալում, այն էսթետիկ կատեգորիա է, որը բնորոշում է ստեղծագործության տիպը, տեսակը, կառուցվածքն ու բովանդակությունը: Հետևաբար, ժանրը կապված է նաև ստեղծագործության ձևակառուցման հետ, որից կարող է բխել ժամանակաշրջանի և անհատ ստեղծագործողի ոճական առանձնահատկությունները:

Երաժշտագիտության արդի հիմնախնդիրներից մեկը երաժշտական ժանրերի դասակարգումն ու համակարգումն է, որոնք դրսևորվում են՝ հաշվի առնելով մի քանի հիմնական գործոններ: Առաջինը՝ առանձնացվում են 4 հիմնական երաժշտական ուղղություններ. ժողովրդական երաժշտություն, հոգևոր երաժշտություն, ակադեմիական երաժշտություն և փոփ երաժշտություն: Երաժշտական յուրաքանչյուր ուղղությանը պատկանում է որոշակի ժանր, իսկ յուրաքանչյուր ժանր ունի բազմաթիվ ենթաժանրեր, որոնք կարելի է ներկայացնել պատմական ժամանակագրական ձևափոխման նկատառումներից ելնելով:

Ժողովրդական երաժշտության մեջ դրանք աշխատանքային, ծիսական, պալատական կամ ռազմի պարերն ու երգերն են, իսկ ժանրերի անվանումները մեզ են հասել դեռևս Հին Հունաստանից, օրինակ՝ Էպիտալամեա (հարսանեկան պոեզիա), հիմենեյ (հարսանիքի պատվին երգ), խորոս (ողբերգական երգեր), որոնք մեծ տարածում են ստացել անտիկ շրջանում և գոյատևել են շատ երկար ժամանակ: Այս օրինակով երաժշտական ժանրերի ամենաընդգրկուն և հիմնական բնորոշումը կարելի է համարել երգը, պարը, քայլերգը. այստեղ հիմնվում ենք կառուցվածքի և ռիթմի վրա:

Երաժշտա-պատմական հաջորդ ամենածավալուն ժամանակաշրջանը՝ Միջնադարն է: Միջնադարյան հոգևոր երաժշտութան (լատինական, բյուզանդական, հայկական) մոնոդիայի (առանց նվագակցության՝ միաձայն երաժշտություն) և պոլիֆոնիայի (բազմաձայնության) նոր գլխավոր ժանրերին զուգահեռ, նույնպես շարունակում են զարգանալ վերոնշյալ աշխարհիկ հնագույն երաժշտական ժանրերը: Մոնոդիկ երաժշտության մեջ ձևավորվում են նոր ժանրեր՝ սաղմոսներ, տրոպարիոններ, կոնդակիոն, կանոններ, շարականներ, տաղեր, գանձեր և այլն, որոնցից յուրաքանչյուրն իր նշանակությունն ունի լատինական, բյուզանդական և հայ եկեղեցական արարողակարգերում: Բազմաձայնության հաստատումից ի վեր հոգևոր երաժշտական ժանրը բնորոշվում է որպես կանտատ-օրատորիալ: Միաձայն ոչ մեծ ծավալի երգասացությունները բազմաձայնության զարգացման ժամանակաշրջանում փոխում են ժանրային նկարագիրը, անջատվում են կանոնի ցիկլի մասից և ստանում են կանտատ-օրատորիալ ժանրի ինքնուրույն տեսք: Այս ժանրի խոշոր ենթաժանրերից են Messa-ն (կաթոլիկ եկեղեցու ծես), Պատարագը (հայ եկեղեցական ծես), Սգո Մեսսան, որը Requiem է, Stabat Mather (Կանգնած է սգացող մայրը), Passion (չարչարանքներ), Te Deum (Քեզ՝ Աստված): Թվարկված երկերը վոկալ-գործիքային փառաբանող բնույթի մոնումենտալ ստեղծագործություններ են, որոնց մեջ տեսանելի է կոմպոզիտորական արվեստի «տեսակարար կշիռը»:

Միջնադարյան հաջորդ խոշոր ժանրային դասակարգումը երաժշտության մեջ սիմֆոնիկ ժանրերն են: Սիմֆոնիան միշտ չէ, որ ունեցել է ներկայիս տեսքը, որն այժմ մեզ հայտնի է: Վերածննդի ժամանակաշրջանում սիմֆոնիան օպերային նախերգանքի գործիքային պիեսս էր: Սիմֆոնիան նոր իմաստ է ստանում Մանհեյմյան դպրոցի կոմպոզիտորների արվեստում, դառնալով ցիկլիկ ստեղծագործություն, որը հիմք հանդիսացավ Վիեննական դասական դպրոցի երաժշտական հսկաների՝ Հայդնի, Մոցարտի և Բեթհովենի կողմից ժառանգած սիմֆոնիայի և նրա կառուցվածքի համար: Քառամաս ցիկլի կամ շարքի մեջ առկա են գեղագիտակ բնույթի դրամատուրգիա, թեմատիկ զարգացման սկզբունքներ: Նույն ցիկլը դրսևորվում է նայև կվարտետային (լարային) երաժշտության մեջ:

Ռոմանտիզմի ժամանակաշրջանում սիմֆոնիան բազմաթիվ փոփոխություններ է կրում. խախտվում է քառամաս ցիկլը: Հ.Բեռլիոզի «Ֆաուստ»-ով սկիզբ է դրվում ծրագրային սիմֆոնիզմին, որն իր երևակայան գագաթնակետին հասնում Գ.Մալերի արվեստում, երբ սիմֆոնաներում ավելանում են մասերը, մեծանում է նվագախմբի կազմը և ներառվում են երկուսից երեք երգչախումբ: Սիմֆոնիան դառնում է վոկալ շարքի, սիմֆոնիայի, կանտատ-օրատորիալ ժանրերի միահյուսում («Երգ Երկրի մասին» սիմֆոնիա): Սիմֆոնիկ ժանրը կրկին փոփոխություններ է կրում արդեն էքսպրեսիոնիզմի ժամանակաշրջանում. Նկատվում է սիմֆոնիայի կամերայնացում, այսինք կտրուկ փոքրացում՝ բոլոր առումներով (Ա.Շյոնբերգ, Ա.Տերտերյան):

Այսպիսով՝ սիմֆոնիկ ժանրը, ինչպես տեսնում ենք, բարդ մոնումենտալ ժանր է, որը ենթադրում է զարգացում, այս ժանրի ենթաժանրերն են համարվում Սիմֆոնիան (բազմամաս դրամատուրգիական հիմք ունեցող ստեղծագործություն), Սիմֆոնիկ նախերգանքը (միամաս ծրագրային երկ), Սիմֆոնիկ պոեմ, Ռապսոդիան, Սիմֆոնիկ սյուիտը, Ֆանտազիան, Կոնցերտը:

Երաժշտական մյուս խոշոր ժանրը Օպերային ժանրն է: Այն առաջատար ժանրերից է՝ հասարակության կողմից մեծ պահանջարկ ունեցող: Օպերայում սինթեզվում են տարբեր արվեստներ. դրամա, երաժշտություն, դերասանական արվեստ, ռեժիսուրա, կերպարվեստ, պարարվեստ և այլն: Օպերան սկիզբ առնելով 17-րդ դարից Իտալիայի Ֆլորենցիա քաղաքում, կրկին ժամանակի ընթացքում կրում է բազմաթիվ կառուցողական փոփոխություններ: Ժանրը սկզբում կոչվել է drama per la musica (ողբերգություն՝ երաժշտության մեջ), որոնց հիմքում անտիկ սյուժեներն էին (Օրփեոս, Էվրիդիկե,

Натюрморт с армянскими музыкальными инструментами
Автор: Хачатрян Меружан

Դիդոնա և այլն) և բնորոշվում էին որպես պատմա-առասպելական բնույթի սերիա-օպերաներ՝ երեք գործողությամբ և պարային ինտերմեդիաներով (դադարներ): Իտալական օպերային զուգահեռ Ֆրանսիայում կոմպոզիտոր Ժ.Բ.Լյուլին հանդիսանում է որպես օպերա-բալետ ժանրի հիմնադիր: Սկզբում մեծ տուրք էր տրվում երգիչների վիրտուոզությանը, արտաքին էֆեկտներին, որի ժամանակ տուժում էր օպերայի գաղափարական կողմը: Այդ իսկ պատճառով Գերմանիայում կոմպոզիտոր Ք.Գլուկը կլասիցիզմի

շրջանում հանդես եկավ օպերային առաջին ռեֆորմով, որտեղ հստակ ձևակերպեց իր պահանջները՝ գրական տեքստի և երաժշտության դրամատուրգիայի նկատմամբ, մեծ նշանակություն տալով լիբրետոներին (օպերային երաժշտությանը համապատասխանեցված տեքստ): Երաժշտությունը պետք է բխեր գրական տեքստից: Օպերային ժանրի մյուս նորարարությունը կատարում է Վ.Մոցարտը, հիմք դնելով կոմիկական օպերային ժանրին և օպերային դրամայի ժանրին, որոնցում դիմում է գերմանական զինգշպիլի ավանդույթին (խոսելով երգել): Կլասիցիզմում ծնվում է նաև փրկության օպերայի ժանրը (Լ. վան Բեթհովեն «Ֆիդելիո»): Ռոմանտիզմի շրջանում Ազգային դպրոցների հիմնադրվելուց հետո ստեղծվում են պատմա-հերոսական, քնարա-հոգեբանական, կենցաղային սյուժեներով օպերաներ: Այդ ժամանակաշրջանի երկու հակառակ հսկաներ օպերային ժանում թողնում են իրենց անգնահատելի դերը, Ռ.Վագները Գերմանիայում, Ջ.Վերդին՝ Իտալիայում: Նրանց կողմից օպերային ժանրը կրկին ենթարկվում է կառուցվածքային փոփոխության: Ջ.Վերդին, որպեստ իրատես կոմպոզիտոր թողեց մեծ ժառանգություն իտալական օերայի ավանդույթների պահպանմամբ, իսկ Ռ.Վագները հրաժարվեց իրար հաջորդող համարային սկզբունքներից և ներմուծեց միջանցիկ զարգացման սկզբունքը: Նվագախմբի դերը դարձավ առաջնային, որին սկսեցին ենթարկվել երաժշտական մնացած էլեմենտները: Այդ փաստը նորարաություն էր նվագախմբային և վոկալ արվեստի մտածողության մեջ: Ռ.Վագներն առաջինն էր, ով գրում էր իր օպերաների համար չափածո լիբրետոներ: Նրա օպերաները կարծես սիմֆոնիզացվեցին, արիաները փոխարինվեցին նոր վոկալ մեներգային համարներով՝ մենախոսություն, պամություն: Երաժշտության մեջ ներմուծվեց լայթմոտիվային սկզբունքը՝ այսինքն յուրաքանչյուր կերպար բնորոշվեց իրեն հատուկ երաժշտական մոտիվով: Օպերային ժանրում ռուսական երաժշտության մեջ ստեղծվեցին պատմական և հեքիաթային օպերաներ (Մ.Գլինկա, Ն.Ռիմսկի-Կորսակով): Օպերային արվեստը, ինչպես և մյուս արվեստները ենթարկվեցին ժամանակի պահանջներին և հասարակության թելադրանքին, ուստի 19-20դդ ևս օպերային արվեստում ներմուծվեցին իմպրոսիոնիզմի, էքսպրեսիոնիզմի, նեոկլասիցիզմի երաժշտական տարրեր, որոնք նույնպես իրենց արժեքը թողեցին համաշխարհային երաժշտության պատմության ասպարեզում:

Երաժշտական ժանրերի, ենթաժանրերի դասակարգման փաստերի մասին կարելի է խոսել անվերջ: Ընդհանրացնելով, փորձենք ի մի բերել երաժշտական ժանրերի դասակարգումը՝ կարևորագույն ասպեկտների տեսանկյունից:

Երաժշտական ժանրերը կարող են բաժանել տիպերի.

Մոնումենտալ, մինյատյուր, կամերային ժանրեր (Օպերա, Սիմֆոնիա, Կվարտետ, Սոնատ և այլն):

Երաժշտական ժանրեր՝ ըստ կատարման վայրի (երաժշտա-բեմական՝ էստրադային երաժշտություն, եկեղեցական՝ մեսսա, պատարագ, պլեներային՝բացօթյա, կինոերաժշտություն և այլն):

Երաժշտական ժանրեր՝ ըստ կատարողական կազմի (նվագախումբ, երգչախումբ, կվարտետ, կվինտետ, մեներգ և այլն):

Երաժշտական ժանրեր՝ ըստ բնույթի և բովանդակության (քնարական, պատմական, էպիկական, ողբերգական և այլն):

Երաժշտական ժանրեր՝ ըստ տեմպային կամ կառուցվածքային առանձնահատկությունների (ռոնդո, անդանտե, ադաջիո, բոլեռո և այլն):

Երաժշտական ժանրեր՝ ըստ ստեղծագործության կառուցվածքի (սոնատ, կվարտետ, կոնցերտ և այլն):

Վերոնշյալ երաժշտական ժանրերի դասակարգման սկզբունքները ենթակա են շարունակական ուսումնառության, քանզի երաժշտական ժանրերն իրենց տարրերով՝ ենթարկվում են պարբերաբար ժամանակային փոփոխությունների և զարգացումների, իսկ յուրաքանչյուր ժամանակաշրջանում, անհատ ստեղծագործողները ևս ժանրերին հաղորդում են նոր մարմնավորումներ և ձևաբանական նորարարություններ:

Երաժշտագետ, կոմպոզիտոր
Музыковед, композитор
Հեղինե Բարսեղյան
Егине Барсегян
Гагик Гайкович
Погосян-Хахбакян

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹՅԱՆ ՈԳԻՆ ՍԱՆԿՏ ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ

ДУХ АРМЯНСКОЙ МУЗЫКИ В САНКТ-ПЕТЕРБУРГЕ

Վերջերս Սանկտ Պետերբուրգում և Լենինգրադի շրջանում թևածում է հայկական ոգին: Ավանդական երաժշտական գործիք, հրաշք ծիրանափող դուդուկի ելևէջները պարուրել են մթնոլորտը…

Սանկտ Պետերբուրգում և նրա սահմաններից դուրս մեծ ճանաչում ձեռքբերած դուդուկահար, միջազգային մրցույթների դափնեկիր Վարդան Հարությունյանն իր համերգային գործունեության շրջանակներում սկսեց համագործակցել Հայաստանից ժամանած տաղանդավոր երգահան, երաժշտագետ, երգեհոնահար Հեղինե Բարսեղյանի հետ:

Նրանց համատեղ երաժշտական գործունեության շրջանակներում կազմակերպվեցին մի շարք համերգային ծրագրեր, և հայտնի դահլիճները մեծ շուքով և բարձր ծափահարություններով ողջունեցին հայ երաժիշտների անզուգական երաժշտական սիմբիոզը:

Հայկական դուդուկի և ազնվական երգեհոնի համատեղ հնչողությունը դարձավ երաժիշտների դավանանքը, իսկ հայկական հոգևոր և ժողովրդական երաժշտության ելևէջները դարձան ունկնդիրների զգացական մակարդակում արտահայտվող ամենահուզիչ, սրտաբուխ և հոգեթով տպավորությունների արդյունք:

Հայկական երաժշտության նմանօրինակ մեկնաբանումը դուդուկի և երգեհոնի համադրությամբ՝ թերևս նրանց հաջողության գրավականը դարձավ: Կոմիտասի, Եկմալյանի, Նարեկացու, Շնորհալու, Տարոնացու, Սայաթ-Նովայի երաժշտական գանձերը անտարբեր չթողեցին նույնիսկ ռուսազգի ամենախիստ ունկնդրին. դա է վկայում բոլոր կայացած համերգների ընթացքում նրանց հուզված հայացքներն ու բարձր ծափողջույնները, քանզի հայ հոգևոր և աշխարհիկ երաժշտության մոգական հնչեղությունը բացում են անգամ ամենափակ ու քարացած սրտեր, հոգիներ…

Հարգանքի է արժանի դուդուկահար Վարդան Հարությունյանի և երգեհոնահար Հեղինե Բարսեղյանի համատեղ համերգային գործունեության ընթացքում նմանօրինակը չունեցող հայկական անզուգական օրորների շարքի կատարումը՝ երգեհոնահարի

պարզ ու բնական երգային ձայնի մատուցմամբ և դուդուկի, ինչպես նաև կլարնետի պրոֆեսիոնալ համադրությամբ: Դա յուրօրինակ փայլ է հաղորդում նրամց համերգային բազմաբովանդակ ծրագրին:

Այլևս դուդուկահարի և երգեհոնահարի համատեղ երաժշտական գործունեությունը կրելու է շարունակական բնույթ, և, շուտով, նրանք համերգներով հանդես կգան ՌԴ Սանկտ Պետերբուրգի մի շարք այլ հայտնի համերգասրահներում, ինչպես նաև Պսկով քաղաքում, Սասնովյան Բոռի շրջանում, Տվերում, Մոսկվայում և այլ քաղաքներում:

Մեր երաժիշտների՝ հայկական ժողովրդական երաժշտության ճիշտ մատուցումը հարգանքի է արժանի, քանզի հայրենիքի սահմաններից դուրս հայ մշակույթի պահպանումն ու տարածումը ամենակարևոր նպատակներից է և, իհարկե, հայրենանվեր գործունեության արդյունք: Մաղթում ենք նրանց մեծ բեմեր և նորանոր ձեռքբերումներ: Հպարտ ենք նման տաղանդաշատ հայ զավակների շնորհիվ իրականացվող հայապահպան գործունեության համար:

Լուսինե Բարսեղյան
Лусине Барсегян

РУБРИКА «ЛИТЕРАТУРНЫЙ УГОЛОК»

ԼՈՒՍԻՆԵ ՎՐԵԺԻ ԲԱՐՍԵՂՅԱՆ
ЛУСИНЕ БАРСЕГЯН

Մանկավարժ-հոգեբան, Լենինգրադի մարզի, Վսեվոլոժսկի շրջանի, Կուդրովո քաղաքի «Մանկավարժա-հոգեբանական, բժշկական և սոցիալական օգնության» պետական համայնքային կենտրոնի տնօրեն

Педагог-психолог, директор государственного муниципального центра «Педагогико-психологическая, медицинская и социальная помощь» города Кудрово, Всеволожского района Ленинградской области

Լուսինե Վրեժի Բարսեղյանը, 2010թ. բնակություն հաստատելով ՌԴ-ում, երբեք չի հեռացել հայրենիքի ակունքներից: Հայրենիքի նկատմամբ ունեցած նրա սերն ու հավատարմությունը, հոգատարությունն ու սրտացավ լինելու փաստը մշտապես արտահայտվել են հայրենիքի սահմաններից դուրս՝ իր ակտիվ գործունեությունը ծավալող հայուհու բանաստեղծական պոեմներում, որոնցից մեկը կներկայացվի ստորև:

Лусине Врежовна Барсегян, поселившись в 2010г. в России, никогда не покидала истоки Родины. Ее любовь и верность Родине, забота добродушной армянки, развернувшей активную деятельность за пределами родины, всегда выражались в поэтических произведениях автора, одна из которых будет представлена ниже:

***

Փակե՛ք չարը, բարի՛ն բացեք
Ու տարածե՛ք լույսը հույսի,
Այն կբերի նոր առավոտ
Ու մի ցերեկ՝
Մաքուր ու պարզ,
Ջերմ, արևոտ…
Անէական մի նեղ կածան
Ու վերեւում մի ծիածան:
Եթե նայենք՝ կնկատենք
Երկա՛ր, անմահ մի արահետ
Ու մի ճամփա՝ առհավետ...

***

Դե գնացե՛ք, փնտրե՛ք, գտե՛ք
Կապանքապատ ու ժանգոտված
Կուռ բանալին...
Այնքա՛ն գործ կա
Արարելու ու բանալու:
Քանզի կյանքի, հայի՛ կյանքի
Ճամփան դժվար՝ լի է
Ժանգոտ ու փչացած,
Անկենդան ու անշնչացած,
Անհոգի ու անսրտացած
Կողպեքներով, կապանքներով:

***

Տե՛ր իմ, տու՛ր ինձ գեթ մեկ անգամ
Քո երկնային զորությունից,
Խաչապատկեր ու սրբագիծ
Արքայության բաց դռներից,
Հերոսների հոգիներով
Լուսավորող ու առկայծող,
Սակայն ցավոտ կորուստներից
Մեր սրտերում բոցավառվող՝
Ցավից, դավից ու կարոտից,
Հայի դառը պատմությունից,
Դարեր անցած ու մաքառած,
Մահվան կանչով այն պարուրված,
Թանձր արյամբ միշտ ողողված,
Դավաճանված, հուսահատված,
Ահաբեկված ու մասնատված,
Անարդար ու խավարածին,
Ստահող ու մտացածին,
Դաժան ու բիրտ,
Նենգ կասկածի, անսիրտ լացի,
«Կուրացածի» սուտ ծիծաղով
Այն ներծծված՝ ցնորք ցավով,
Դավադրության դառը յուղով ու կսկիծով
Պատված, պարտված՝
Կոշտ բանալին...
Կուռ բանալին...
Կյանքի ժանգոտ բանալին...

***

Գոնե պիտի ջանալ, ստուգել,
Կրկին փորձել, ապացուցել...
Դո՛ւք էլ փնտրեք մի հին,
Ուժեղ ու դիմացկուն
Կուռ բանալի...
Կոշտ բանալի...
Կյանքի ժանգոտ բանալի...

***

Ու կբանամ օր ու գիշեր,
Տարիներով հասնեմ դարեր,
Վերափոխեմ ՝ պատմություններ,
Ետ պտտեմ ես անիվներ՝
Կյանքի, կամքի, ճակատագրի,
Պարտությունններն անգամ
Դարձնեմ հաղթանակներ...
Գոնե փորձեմ չվարանել,
Մահվան գուժը վերափոխեմ՝
Անմահ կյանքով ու աղոթքով:
Դավաճանին՝ ես նվիրեմ
Մի բուռ հոգի,
Որ մեր վիշտը շուտ ամոքվի,
Ստախոսին՝ զուլալ մտքեր
Ու արարքներ,
Ոճրագործին՝ մի լայն ժպիտ
Ու հսկա սիրտ,
Թուլամորթին՝ մի անվրեպ
Ու թանկ խորհուրդ
Կնվիրե՛մ, կտա՛մ անվերջ:
Բարիության կաթիլներով
Ես կջրեմ չոր ու ցամաք
Ու անցամաք երազանքներ:
Թուխ ամպերով կչերմացնեմ
Նենգ հոգիներ:
Սիրտս դարձնեմ ես կացարան՝
Անտուն, անճար էակներին,
Խեղճ ու տկար հոգիներին՝
Կգահաղրեմ, կնվիրեմ
Մի կաթիլ փառք:
Եսասերին՝ զրկեմ եսից,
Ցուցամոլին՝ մոլի փայլից,
Ուրացողին՝ ուրույն մեղքից,
Ստորացողին՝ օճառապատ,
Էժանագին սուտ քծնանքից:
Ատելություն քարոզողին
Կնվիրեմ Նարեկացի...

***

Ես կփորձեմ բանալ, բացել,
Կռվել, տանջվել ու մաքառել,
Ճեղքել, կոտրել ու տապալել
Կողպեքները, կապանքները՝
Հայի բախտի,
Հայ պանդուխտի
Սրբադասված Հերոս հայի
Ծո՛վ ցավերը...
Կորուստները…
Արցունքները...
Լցված սրտերն ու մտքերը…
Բանված կյանքերն
Ու անողոք, դաժան, անգութ
Ճակատագրերն անհագուրդ…

***

Ու երանի՛ ամեն մեկս
Փնտրենք, գտնենք,
Գործի դնենք մեր փրկարար
Բանալիներն անգին, արդար:
Գոնե մի քիչ կլակասի
Ու կչնչվի ցավը, դավը
Ու կապանքը՝ հայի բախտի,
Հայ պանդուխտի
Ու սուրբ ուխտի...

***

Հազար ու մի անգութ ցավից,
Այսքան անթիվ ու անհամար
Դաժանածին բարբաջանքից
Չարով պատված ու սեւակնած,
Անթթված, խեղդող օդից՝
Գոնե հանկարծ իմ բանալին
Չդադարի բանալ, բացել
Լուսավորել ու ակնածել:

***

Երանի՛ մեր բանալիներն
Անէական, անգին ու սուրբ՝
Կոշտությունից ձեռբազատված
Ու դարձած նուրբ՝
Լինեն...
Մնան հասանելի
Ու տանելի...

***

Տե՛ր իմ, տու՛ր ինձ գեթ մեկ անգամ
Քո երկնային զորությունից,
Խաչապատկեր ու սրբագիծ
Արքայության բաց դռներից,
Լո՛ւյս բանալի…
Հո՛ւյս բանալի…
Կյանքի, սիրո ու հավատքի
Ավետաբեր մի ԲԱՆԱԼԻ…

РУБРИКА «НОВЫЕ ПУБЛИКАЦИИ»

В издательстве «Наукоемкие технологии, учрежденном ООО «Корпорацией «Интел Групп» вышла в свет монография кандидата филологических наук, доцента кафедры Центральной Азии и Кавказа Восточного факультета СПбГУ, члена Попечительского Совета, главного редактора газеты «НАШЕ ДЕЛО» Донары Мкртчян

«АРМЯНСКАЯ ЛИТЕРАТУРНАЯ ЖИЗНЬ ПЕТЕРБУРГА С XVIII ВЕКА ДО ПЕРВЫХ ТРЕХ ДЕСЯТИЛЕТИЙ XX ВЕКА»

Монография посвящена изучению литературной жизни армянской общины Санкт-Петербурга XVIII–XIX веков, а также первых двух десятилетий XX века. В его основе документы и архивные материалы из библиотек и частных коллекций Республики Армения и Российской Федерации, Санкт-Петербургского государственного университета, РНБ, БАН, ИВР РАН. Также источниками выступили периодические издания и архивные рукописи, хранящиеся в историческом архиве (РГИА) и в фондах Центрального государственного архива Санкт-Петербурга (ЦГА СПБ).

В книге систематически и хронологически представлены армянская литературная среда Санкт-Петербурга на протяжении почти трех веков.

Литературно-культурная деятельность армян, ведущая отчет с основания Санкт-Петербурга, имеет большое значение для современной армянской общины. Данное исследование важно для изучения истории армяно-российских культурных и литературных связей.

Петербург занимает важное место в истории армянской культуры и литературы. Почти три века Петербург был перекрестком армянской литературной жизни, центром обсуждения литературно-эстетических вопросов.

Произведения, созданные в Санкт-Петербурге, можно разделить на две группы:

- Созданные непосредственно в среде данной армянской общины.
- Произведения, написанные армянскими писателями в период их проживания в Петербурге.

Хронологически нижней границей исследования является начало XVIII века, которое ознаменовалось формированием армянской общины Санкт-Петербурга. Предметом изучения автора стали рукописи и их колофоны, написанные в 1730–50-ые годы и являющиеся первыми свидетельствами литературной жизни общины. Важными произведениями периода 1760–70 гг. являются три Оды, посвящённые Екатерине II.

В монографии в качестве самостоятельных литературных сочинений рассматриваются изданные в армянской типографии Петербурга в 1780-е годы книги и их колофоны. Важно отметить, что произведения, созданные в Петербурге в XVIII веке, можно характеризовать как «дворцовые», «императорские», тесно связанные с литературой Екатерининской эпохи.

Вторая глава монографии посвящена армянской литературной жизни Петербурга в XIX веке. В ней проанализированы литературные произведения, созданные в новой политической ситуации XIX века, а также деятельность армянских студенческих союзов и групп того времени.

Также в этой главе рассказывается о литературно-общественной деятельности нескольких поколений рода Патканянов (Патканових) в Петербурге, их связях с представителями русской академической науки того времени. Был изучен недолгий петербургский период жизни и деятельности Микаэла Налбандяна.

Верхняя хронологическая граница исследования – первые десятилетия XX столетия, время создания школы арменоведения в Санкт-Петербурге, а также анализируется деятельность литературно-общественных организаций, издаваемая ими периодика, книжные издания и формирования коллекции местных армянских рукописей.

Отдельное внимание уделено петербургскому судопроизводству над Ованесом Туманяном в 1911 году, его встречам с представителями русской интеллигенции Петербурга после оправдания поэта. Рассматривается роль дореволюционного Петербурга и постреволюционного Ленинграда в формировании мировоззрения и художественного мышлении Ваана Теряна и Егише Чаренца.

Если создаваемая в XVIII веке литература была направлена на российский царский двор, с целью поднять вопрос об освобождении Армении, то с первых десятилетий XIX века она становится так называемой «студенческо-народной» литературой, тесно связанной с общерусской революционной литературой.

С армянской литературной жизнью Петербурга была тесно связана местная школа арменоведения. Проводимые научные исследования, издание трудов армянских средневековых историков, обсуждения различных историографических вопросов напрямую были связаны с продолжением традиций армянской литературы.

Практическая значимость монографии заключается в систематическом и всестороннем представлении источников и литературных произведений, связанных с армянской литературной жизнью в Санкт-Петербурге. Это помогает прояснить ряд вопросов, связанных с историей армянской литературы, а также делает работу полезной для анализа местной истории литературы разных сообществ.

Монография адресована филологам, историкам, востоковедам, богословам, специалистам в области теологии, искусства, а также широкому кругу читателей.

РУБРИКА «ШКОЛЬНЫЕ НОВОСТИ»

ԱՅՍ ՀԱՒԱՏԻՑ ՄԵԶ ՈՉ ՈՔ ՉԻ ԿԱՐՈՂ ԽԱԽՏԵԼ. Ո՛Չ ՀՐԵՇՏԱԿՆԵՐԸ, Ո՛Չ ՄԱՐԴԻԿ, Ո՛Չ ՍՈՒՐԸ ԵՒ Ո՛Չ ՀՈՒՐԸ, Ո՛Չ ՋՈՒՐԸ ԵՒ Ո՛Չ ԷԼ ՈՐԵՒԷ ԱՅԼ ԴԱՌՆ ՀԱՐՈՒԱԾ...

ԵՂԻՇԷ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Մեծ պահքին նախորդող հինգշաբթի օրը Հայ Առաքելական Եկեղեցին նշում է Սուրբ Վարդանանց տոնը, որը խորհրդանշում է 451 թ. Ավարայրի ճակատամարտում հայրենիքի և քրիստոնեական հավատքի համար նահատակված Վարդանանց զորավարների և 1036 մարտիրոսների հիշատակության խորհուրդը:

Ըստ ավանդույթի ՝ ՀԱԵ Լազարյանների անվան հայեցի դաստիարակության կենտրոնը յուրաքանչյուր տարի կազմակերպում է որևէ հետաքրքիր միջոցառում :

Այս անգամ աշակերտներն ու կազմակերպիչներն էլ ավելի մեծ ոգևորությամբ ու պատասխանատվությամբ էին պատրաստվել:

«Կյանքով ու մահով՝ ծառա քրիստոսին» խորագիրն էր կրում այս տարվա միջոցառումը:

Միջոցառմանը ներկա էին Հայ Առաքելական Սուրբ եկեղեցու Ռուսաստանի և Նոր Նախիջևանի Հայոց թեմի Սանկտ Պետերբուրգի Սուրբ Կատարինե հայկական եկեղեցու հոգևոր հովիվ տեր Ղևոնդ քահանա Ցյոմկինը, ուսուցչական ողջ անձնակազմը, ծնողները, աշակերտները:

Միջոցառումը կազմակերպել էին կենտրոնի ուսուցիչներ Մարիա Ներսիսյանը, Անի Սահակյանը, Սուսաննա Գաբրիելյանը, Հեղինե Բարսեղյանը, Սոնյա Օհանյանը:

Տոնին նվիրված հանդիսությունը սկսվեց դպրոցի տնօրեն Բելլա Ավագյանի ողջույնի խոսքով և տեր Ղևոնդ քահանա Ցյոմկինի «Հայր մեր» Տերունական աղոթքով:

Վարդանանց տոնին նվիրված միջոցառումը ներկայացվեց յուրահատուկ կառուցվածքով՝ բաղկացած երեք մասից :

Դպրոցի ՀԵՊ ուսուցչուհի Անի Սահակյանը ներկայացրեց Վարդանանց պատերազմը, տոնի խորհուրդը և պատմական նշանակությունը :

Ուսուցչուհին հետաքրքիր և բովանդակալից կերպով անդրադարձավ տոնի խորհրդին՝ շեշտելով՝ «Ավարայրը քրիստոնյա աշխարհի առաջին ու միակ ռազմական բախումն էր, ուր լույսի և խավարի, կյանքի և մահվան, հավատի և հավատուրացության, հայրենիքի ու ստրկացման իրարամերժ գաղափարներն էին բախվում: Այդ բախման մեջ կարևոր էր ոգու հաղթանակը:Ահա, Վարդանանք դառնում են փայլուն օրինակ՝ իրենց կյանքով և մահով Աստծուն ծառայելով»:

Ուսուցչուհին յուրահատուկ կամուրջ էր ստեղծել Վարդանանց պատերազմի ու ներկայիս հայ իրականության միջև՝ գալով այն եզրահանգմանը, որ այժմ էլ մենք հավատի համար մղվող պայքարի մեջ ենք :

Այնուհետև հանդես եկան աշակերտները, որոնք մարմնավորում էին մերօրյա մարտիկներին՝ արժևորելով հայոց բանակի՝ Վարդանանց քաջերին արժանի ոգին: Ավարայրի ճակատամարտին մասնակցել են Մեսրոպ Մաշտոցն՝ իր գրչով , Վարդանն ՝ իր սրով, Նարեկացին՝ իր «Մատյանով», Աբովյանն՝ իր «Վերքով» , Սևակը՝ իր «Անլռելի զանգակատնով», Դեմիրճյանն՝ իր «Վարդանանքով»:

Աշակերտներն իրենց խոսքով, երգերով մեկ անգամ ևս փաստեցին, որ հայրենիքի յուրաքանչյուր թիզ հողի համար պատասխանատու լինելը հայի գոյության երաշխիքն է, Հայոց բանակում ծառայելը՝ պատվի գործ:

Միջոցառումը համեմված էր Քաջ Վարդանին և իր մարտիկներին նվիրված երգերով:

Վարդանանց քաջերի գովաբանումն իրենց արտացոլումն են գտել նաև երաժշտության ասպարեզում: Դպրոցի երգի ուսուցչուհի Հեղինե Բարսեղյանը նախ համառոտ ներկայացրեց այդ երգերի պատմությունը, այնուհետև ուսուցչուհու կատարմամբ ներկաները վայելեցին Ներսես Շնորհալու «Նորահրաշ պսակավոր» շարականը :

Երգչախումբը ներկայացրեց «Պլպուլն Ավարայրի» և «Իմ հայրենյաց հոգի Վարդան» երգերը: Իսկ երգի ուսուցչուհիներ Սոնյա Օհանյանն ու Հեղինե Բարսեղյանը ներկայացրեցին «Լռեց» Երգ Վարդանայ) երգը :

Մեծ էր ներկաների հիացմունքը, երբ իր՝ «Միշտ կենդանին Վարդանանքի» հեղինակային արձակ ստեղծագործությամբ հանդես եկավ կենտրոնի վաստակաշատ ուսուցչուհի Սուսաննա Գաբրիելյանը :

Դպրոցի լեփ-լեցուն դահլիճում իշխում էր հակասական տրամադրություն. հպարտության ու ցավի արցունքները, երեխաների ելույթներին ուղեկցող ուրախ ծափողջույնները հաջորդում էին մեկը մյուսին:

Հյուրերից մի քանիսը միջոցառման ավարտին նշեցին, որ իրենք ստացան հայրենասիրության մի մեծ դաս ու կարծես նորովի բացահայտեցին այդ բառի իմաստը:

Միջոցառման ավարտին իր շնորհակալական խոսքով հանդես եկավ կենտրոնի տնօրեն Բելլա Ավագյանը:

Սուրբ Վարդանանք անկախ դիրքից ու կոչումից, իրենց կյանքը, կարողությունն ու ուժը նվիրեցին Աստծուն և հայրենիքին՝ հավատարիմ մնալով Աստծո և հայրենիքի հետ կապած իրենց սրբազան ուխտին:

Վարդանանց և մերօրյա անմա՛հ հերոսները միշտ կապրեն, քանի դեռ նրանց անունները հնչում են հայ մանկան ու պատանու ազնիվ շուրթերից:

Իր շնորհակալական խոսքով հանդես եկավ նաև սուրբ Կատարինե հայկական եկեղեցու հոգևոր հովիվ տեր Ղևոնդ քահանան՝ ընդգծելով, որ միջոցառումն անթերի էր և չկրկնվող : Տեր Ղևոնդը բարձր գնահատեց երեխաների շրջանում տարվող հայրենասիրական աշխատանքները, ներկայացրեց Վարդանանց հերոսների ազատագրական պայքարի ոգին, հերոսներ, որոնք հայրենիքը օտարի լծից ու կեղեքումներից ազատելու համար մարտնչեցին և ընկան «վասն հաւատոյ և վասն հայրենեաց»:

Անի Սահակյան
Ани Саакян

ՄԵՐ ԼԵԶՈՒՆ ՄԵՐ ԶԵՆՔՆ Է...

Ս/թ փետրվարի 26-ին ՀԱԵ Լազարյանների անվան հայեցի դաստիարակության կենտրոնում տեղի ունեցավ «Մեր լեզուն մեր զենքն է» խորագրով միջոցառում՝ նվիրված մայրենի լեզվի միջազգային օրվան: Միջոցառումը IIգ դասարանի աշակերտների հետ կազմակերպել էին կենտրոնի ուսուցչուհիներ Աննա Հովհաննիսյանը և Սոնյա Օհանյանը:

Միջոցառումն սկսվեց <<Տերունական աղոթք>>-ով և ՍանկտՊետերբուրգի սուրբ Կատարինե հայկական եկեղեցու հոգևոր հովիվ Տ. Ղևոնդ քահանա Ցյոմկինի օրհնությամբ:

Կենտրոնի սաները համառոտ ներկայացրեցին հայոց լեզվի զարգացման պատմությունը և հպարտությամբ խոսեցին պերճաշուք հայերենի մասին, որ ժառանգել են մեր մեծերից: Սաների խոսքը լի էր մայրենին անաղարտ ու մաքուր պահելու կոչերով ու պատգամներով, քանզի, ինչպես հայրենիքը, լեզուն ևս կարիք ունի ամենօրյա պաշտպանության:

Միջոցառման ընթացքում աշակերտներն իրենց երգերով, <<Կիկոսի մահը>> հուզիչ և անկեղծ բեմականացմամբ, հանդիսատեսին մատուցեցին մեծ բավականություն:

Միջոցառման ավարտին իր շնորհակալանքի խոսքում սուրբ Կատարինե հայկական եկեղեցու հոգևոր հովիվ Տ. Ղևոնդ քահանան նշեց, որ երեխաները պետք է հավատարիմ մնան այս միջոցառման նպատակին՝ ներկայացնել մայրենի լեզվի դերը ազգապահպանման գործում, դեռահասների մեջ դաստիարակել հայրենասիրության, ազգասիրության որակներ, նրանց մեջ զարգացնել ոսկեղենիկ հայերենով հաղորդակցվելու, մայրենի լեզվի գեղեցկությունն ու սահունությունը պահպանելու ձգտում, ներշնչել օտար լեզու սովորելու, բայց մայրենին անաղարտ պահելու գաղափարը:

Իր շնորհակալությունը հայտնեց նաև կենտրոնի տնօրեն Բելա Ավագյանը:

Հայոց լեզուն ավանդվել է մեզ դարերի խորքից և, որպես ամրակուռ վահան, իր վրա է կրել ոսոխի բազմաթիվ հարվածները, բայց մնացել է անսասան: Թշնամու յաթաղանի ու հրի դեմ մեր լեզուն մագաղաթ ու մատյան է դարձել… Ու հայ ազգն այսօր հայ է մնացել միայն իր հավատքի ու հայոց լեզվի շնորհիվ…

Ուրեմն ,սիրելի՛ երեխաներ,եկեք սրբությամբ ու անաղարտ պահենք մեր մայրենի լեզուն:

Աննա Հովհաննիսյան

РУБРИКА «ШКОЛЬНЫЕ НОВОСТИ»

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԻՄ ԱՆՈՒՆՆ Է

Մ/թ մարտի 26-ին ՀԱԵ Լազարյանների անվան հայեցի դաստիարակության կենտրոնում կայացավ «Հայաստանը իմ անունն է» խորագիրը կրող միջոցառում:

Միջոցառումն սկսվեց Սանկտ Պետերբուրգի սուրբ Կատարինե հայկական եկեղեցու հոգևոր հովիվ տեր Ղևոնդ քահանայի օրհնությամբ և «Տերունական աղոթք»-ով :

Միջոցառումը հագեցած էր գեղարվեստական համարներով. փայլուն ելույթներով հանդես եկան հայեցի դաստիարակության կենտրոնի սաները, մանկական երգչախումբը, մանկավարժները, «Նաիրի» պարային համույթը, քանոնի, դուդուկի խմբակի սաներն ու ծնողները: Նրանք հանդես եկան Հայաստանին նվիրված բանաստեղծություններով, երգերով՝ ևս մեկ անգամ հիշատակելով հայ ժողովրդի ունեցած ճակատագիրն ու անած ուղին: սրբազան ժառանգությանը, աննահանջ պայքարով ծառայել առավել հզոր հայրենիքի և համայն հայության դարավոր ու նվիրական նպատակների իրականացման համար:

Իր շնորհակալանքի խոսքում հյուպատոս Մարիա Բաբայանը նշեց, որ անկախությունը կերտած հայ ժողովրդի ամբողջ կյանքի և կրթամշակությային գործունեության հիմնական նպատակն ու պայքարը եղել է Հայաստանը և հայ ժողովրդին տեսնել ազատ, բարեկեցիկ ու անկախ կարգավիճակում:

Աննա Հովհաննիսյան

Միջոցառման պատվավոր հյուրերն էին Սանկտ Պետերբուրգում ՀՀ գլխավոր հյուպատոս Մարիա Բաբայանը, մանկավարժներ և ծնողներ:

Միջոցառման ավարտին սուրբ Կատարինե հայկական եկեղեցու հոգևոր հովիվ տեր Ղևոնդ քահանա Ցյոմկինը իր շնորհակալությունը հայտնեց միջոցառման կազմակերպիչներին՝ կենտրոնի տնօրեն Բելա Ավագյանին, Ռուզաննա Կուրղինյանին և բոլոր մասնակիցներին և կոչ արեց հայորդիներին լինել հայրենասեր, գիտակից և ուսյալ՝ կեցվածքով, պաշտպան կանգնել հայրենի

РУБРИКА «ЛИТЕРАТУРА»

ДЕТИ ОВАННЕСА ТУМАНЯНА
ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ԶԱՎԱԿՆԵՐԸ

Մի առիթով Հավհաննես Թումանյանի կինը՝ Օլգա Մաճկալյանը, բողոքել է ամուսնուն, թե քիչ է տանը լինում, կարոտում են...

Թումանյանն էլ, ի պատասխան կնոջ տեղին տրտունջներին, հակադարձում է. «Չեմ եղել, չեմ եղել, հո՞ մի 10 անգամ եղել եմ...»

Սուր հումորի զգացում ուներ Թումանյանը: Նա ակնարկում էր 10 երեխաներին...

Թումանյանն ու Օլգան ամուսնացան 1888 թվականի դեկտեմբերի մեկին: Նրանք բազմիցս առիթ էին ունեցել հանդիպել նախքան ամուսնությունը: Օլգայի մայրը՝ Շուշանիկ Մաճկալյանը, բաժանվել էր Բադալ Մաճկալյանից, իսկ հետո ամուսնացել էր Թիֆլիսի հոգևոր կոնսիստորիայի միաբան Տեր-Հովհաննեսի հետ: Այդ ամուսնությունը, սակայն, պաշտոնական ձևակերպում չէր ստացել:

Թումանյանի առաջին զավակների՝ Մուշեղի և Աշխենի դաստիարակության հոգսն իր վրա էր վերցրել Օլգայի մայր Շուշանիկը, որը, լինելով անգրագետ կին, խիստ կարևորում էր թոռների լավ կրթությունը:

Աշխենն ու Մուշեղը հաճախում էին Թիֆլիսի ռուսական գիմնազիա:

Հետագայում, իհարկե, Թումանյանի մյուս երեխաները հայկական կրթություն ստացան՝ բացի Մուշեղից: Ասում են, որ Թումանյանի, Մուշեղի և Աշխենի հարաբերությունները նման չէին ծնողի և երեխաների հարաբերությունների: Այն ավելի շուտ հիշեցնում էր ընկերական մտերմություն:

Ռուսական դպրոցը գերազանց ավարտելով՝ Մուշեղը մեկնում է Սանկտ Պետերբուրգի համալսարան, որն ավարտելուց հետո վերադառնում և մասնակցում է Արևմտահայաստանի պաշտպանության կամավորների կռիվներին: Լինում է Իգդիրում, Վանում: Այնտեղ է լինում նաև նրա կրտսեր եղբայրը՝ Արտավազդը: Թումանյանը հենց որդիներից էր տեղեկանում ռազմաճակատում տիրող իրավաճակին:

Սանկտ Պետերբուրգում Մուշեղը հանդիպում է Մարիա Սոկոլսկայային: Նրանք սիրահարվում են, սակայն նրանց միությանը դեմ են լինում թե՛ Թումանյանները, թե՛ Մարիայի ծնողները, որոնք սարսափում էին այն մտքից, որ իրենց դուստրը պիտի ապրի Կովկասում: Այնուամենայնիվ, Մուշեղն ու Մարիան ամուսնանում են, ունենում են երեք երեխա՝ Անահիտը, Նադեժդան և Վիգենը:

Առաջին Աշխարհամարտից և Խորհրդային կարգերի հաստատումից հետո Մուշեղը վերադարձավ Վրաստան: Աշխատում էր դպրոցում: 1937 թվականին նա աքսորվեց Տայշեն (Սիբիր) տասը տարով՝ նամակներ գրելու իրավունքով: Բայց նամակները շատ հազվադեպ էին տեղ հասնում: Մեկ տարի անց ընտանիքը լուր ստացավ, որ Մուշեղը վախճանվել էր աքսորավայրում…

Ճակատագիրը չխնայեց նաև Մուշեղի որդուն՝ Վիգենին: Երկրորդ Համաշխարհային պատերազմի ժամանակ Վիգենին զորակոչեցին բանակ: Զինկոմիսարիատում մեքենագրուհին, որը հասկացել էր, որ Վիգենը մեծն Թումանյանի թոռն է, ցուցակից բաց է թողնում նրա անունը: Սակայն Վիգենի պատվախնդրությունը ստիպում է նրան մեկնել ճակատ: Հետագայում նա դասվեց անհետ կորածների շարքին: Պարզվեց, որ Վիգենի վաշտը ոչնչացվել է 1941 թվականին՝ Մոսկվայի մատույցներում:

Թումանյանի երկրորդ որդին՝ **Արեգը,** կոմունիստ էր:

Ասում են, որ նա լավ ծանոթ էր Միկոյանին: Ժամանակին հենց Միկոյանն է Արեգին ծանոթացրել Ստալինի հետ: Արեգին կնոջ հետ աքսորեցին Սիբիր: Նրանց միակ դուստրը՝ Սուրման, մնաց տատիկի՝ Օլգայի խնամակալության տակ: Հետագայում Սուրման մեկնել է Մոսկվա և պարզել, որ հորը գնդակահարել են 1939 թվականին, ապրիլի 2-ին:

Թումանյանի երրորդ զավակը՝ **Համլիկը,** շատ չարաճճի երեխա է եղել:Նա մեծ հետաքրքրություն ուներ լեզուների և գրականության նկատմամբ: Թումանյանը որդուն ուղարկում է Սորբոնի համալսարան ուսանելու փիլիսոփայություն: Այնտեղից նա շատ նամակներ է ուղարկում: Կենսագրականները փաստում են, որ Համլիկը Թումանյանների մեջ միակն էր, որից ամենաշատ նամակներն են պահպանվել: Նա թե՛ քույրերին, թե՛ ծնողներին առանձին-առանձին նամակներ է գրում: Ուսումն ավարտելուց հետո Համլիկը վերադառնում է Թիֆլիս, իսկ մի քանի տարի անց աքսորվում է Սիբիր: Հատկանշական է, որ առաջին աքսորից հետո Համլիկին հաջողվում է ազատվել աքսորավայրից: Նա վերադառնում է հայրենի տուն և բաժանվում է կնոջից՝ կանխազգալով, որ վտանգը դեռ չի մարել: Եվ նա իրավացի էր: 37 թվականին Համլիկը կրկին աքսորվում է Սիբիր՝ այս կերպ ազատելով ընտանիքին սպառնացող վտանգից: Թումանյանի թոռնուհին՝ Իրմա Սաֆրազբեկյանը պնդում է, որ Համլիկին աքսորելու հրամանը տվել է Բերիան:

Արտավազդ կամ Արտիկ Թումանյանը տաղանդավոր նկարիչ էր:Նա բազմաթիվ աշխատություններ էր կարդում տարբեր հայտնի նկարիչների մասին: Արտիկը նույնպես կամավորական զինվոր էր և մասնակցում էր ազատագրական մարտերին: Դեկտեմբերի 3-ին «Հորիզոն» թերթում Թումանյանը կարդում է Վանում զոհվածների անունները, որոնց մեջ էր դժբախտաբար նաև Արտավազդ Թումանյան անուն ազգանունը...

Անասելի ծանր օրեր ապրեց Թումանյանը: Մանավանդ, որ նա արդեն հասցրել էր կորցնել իր երկու եղբայրներին՝ Արտաշեսին և Ռոստոմին:

Իսկ Թումանյանի վեց դուստրերից ավագը՝ **Աշխեն Թումանյանը,** եղավ Եվրոպայի շատ քաղաքներում:Ամուսնացավ քաղաքական գործչի հետ և տեղափոխվեց Երևան՝ դառնալով Թումանյանի տուն-թանգարանի տնօրենը: Ղեկավարեց թանգարանը մինչև 1966 թիվը: Աշխեն Թումանյանը վախճանվեց 1968 թվականին: Թումանյանի դուստրերը մեծ ներդրում ունեցան նրա գրական ժառանգության պահպանման գործում:

Նվարդը հոր մասին հուշագրության ստեղծեց: Մասնագիտությամբ պատմաբան էր: Նվարդը Դսեղի տուն-թանգարանի հիմնադիրներից էր և մեծ ներդրում ունեցավ նաև երևանյան թանգարանի կազմակերպման գործում:

Արփենիկը Գայանյան օրիորդաց դպրոցից էր:

Տեղափոխվել էր Մոսկվա և աշխատանքի էր անցել Նախարարական խորհրդի հայկական բաժնում: Որոշ ժամանակ անց նշանակվել էր Լենինյան հանրային գրադարանի հայկական բաժնի գլխավոր գրադարանավար: Կյանքի վերջին շրջանում հաստատվել էր Երևանում: Գրադարանավարական գործի մեծ փորձն Արփենիկը ներդրեց իր հոր անձնական, բացառիկ գրադարանի մշակման գործում:

Անուշը սովորել է Թիֆլիսի Գայանյան օրիորդաց դպրոցում:

Սիրել է դաշնամուր նվագել և գրքեր կարդալ: Գրել է ոտանավորներ ու քառյակներ: Նաև երկու պատմվածք՝ նվիրված հորը: Անուշը Հովհաննես Թումանյանի տասը զավակներից ամենից ռոմանտիկն ու երազկոտն էր: Նա ապրեց մի կարճ և ներքին հակասություններով լի կյանք:

Սեդա Թումանյանը ունեցել է նաև երկրորդ անուն՝ Հայկանուշ:Նրա ծնվելուց առաջ Թումանյանը հյուրընկալում է Զորավար Անդրանիկին: Վերջինս տեղեկանում է, որ ընտանիքում համալրում է սպասվում ու խնդրում է, որ Թումանյանը տղա ունենալու դեպքում զավակի անունը դնի Հայկ, իսկ աղջկա դեպքում՝ Հայկանուշ: Թումանյանն արդեն ընտրել էր Սեդա անունը, բայց չէր ցանկանում վիրավորել ու անտեսել թանկ հյուրի խնդրանքը: Սեդան մեծ մասնակցություն է ունենում Թիֆլիսի իրենց բնակարանից իրերի Երևան փոխադրման և հուշասենյակների ձևավորման գործում: Ունեցել է մեկ դուստր՝ Իրմա անունով:

Թամարը նախնական կրթությունը ստացել է Թիֆլիսի Գայանյան օրիորդաց դպրոցում: Հետո սովորել է Երևանի պոլիտեխնիկական ինստիտուտում: 1933 թվականին մտել է Ալեքսանդր Թամանյանի արվեստանոց: Թամարը ղեկավարել է թանգարանը 1966-1989 թվականներին: Նա իրականացրեց թանգարանի մի անկյունում«Վերնատան» հուշասենյակը վերստեղծելու գաղափարը:

Զավակների հարցում բախտն անողոք եղավ Թումանյանի նկատմամբ: 10 զավակից նա ունեցավ 7 թոռ...

Донара Мкртчян,
к.ф.н., СПБГУ

РУБРИКА «ТАНЦЕВАЛЬНЫЕ ТРАДИЦИИ ГОРОДА»

В ЭТОМ ГОДУ АНСАМБЛЬ «НАИРИ» ОТМЕЧАЕТ СВОЙ 25-ЛЕТНИЙ ЮБИЛЕЙ!

В честь этого 12 апреля 2023 года состоится грандиозный концерт. Специальным гостем из Армении будет талантливая Софи Мхеян.

В Северной столице России, стремясь сплотить армянскую молодежь, в 1998 году благословением духовного пастыря армян Санкт-Петербурга, ныне главы Российской и Ново-Нахичеванской Епархии Армянской Апостольской Церкви Епископа Езраса Нерсисяна, создается армянский танцевальный ансамбль «Наири». На сегодняшний день количество воспитанников ансамбля составляет более 150 человек.

Ансамбль «Наири» непосредственным усилием художественного руководителя Ани Егорян в течение последних 7 лет отличается особой активностью, становится лауреатом многочисленных концертов и фестивалей. Лауреат 1 степени региональных конкурсов «Под одним небом», « Грани успеха», «Фейерверк национальных культур»,«Сохраняем традиции», «Осень золотая». Лауреаты 1 и 2 степени региональных конкурсов «Танцевальная мозаика», «Приморская звезда» и тд. Так же в 2022 году ансамбль «Наири» взял ГРАН-ПРИ в всероссийском армянском танцевальном конкурсе «НАЗАНИ».

Помимо традиционных ежегодных отчетных концертов, ансамбль принимает участие в городских, областных и международных мероприятиях и конкурсах, где успешно представляет культуру армянского танца, удостаиваясь восхищения и наивысшей оценки не только наших соотечественников, но и присутствующих гостей.

Ани Егорян

Художественный руководитель танцевального ансамбля «Наири»

ГАЗЕТА БЛАГОТВОРИТЕЛНОГО ФОНДА «НАШЕ ДЕЛО» – «ՄԵՐ ԳՈՐԾԸ»
главный редактор – Донара Мкртчян
գլխավոր խմբագիր՝ Դոնարա Մկրտչյան

РЕКВИЗИТЫ: Наименование получателя: БФ «НАШЕ ДЕЛО»
ИНН получателя: 7814787453
Счет для пожертвований: БИК 044030653
Наименование банка: ПАО Сбербанк
Корреспондентский счет: 30101810500000000653
Расчетный счет: 40703810655000004698

РЕДКОЛЛЕГИЯ: Арам Даниелян, Рубен Киракосян, Кнарик Мирзоян
ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ Արամ Դանիելյան, Ռուբեն Կիրակոսյան, Քնարիկ Միրզոյան

Номер свидетельства – ПИ №ФС 77-82222
Дата регистрации – 23.11.2021 Статус свидетельства – действующее
Наименование СМИ – «Наше Дело», газета БФ «Наше Дело».
Форма распространения – печатное СМИ газета
Территория распространения – РФ.

Тираж – 500 экз. Формат – А3 (297х420), бумага – 130 (мелованная), печать – офсетная, языки – русский, армянский
Отпечатано в ООО «Типографский комплекс «Девиз»,
195 027, г. Санкт-Петербург, ул. Якорная, д.10, кор.2, литер. А, пом. 44, заказ № ДБ-1486.
Цена свободная. Адрес редакции: 197373, г. Санкт-Петербург, ул. Планерная , д.75, к. 5, литер А, кв. 97
Email: gazeta@fondnashedelo.ru

Авторские права защищены. Любое копирование и воспроизведение текста, в том числе частичное, без указания ссылок на автора запрещено. Точка зрения авторов публикуемых материалов может не совпадать с мнением редакции. Ответственность за точность сообщаемых фактов несут авторы. Рукописи не возвращаются и не рецензируются.